

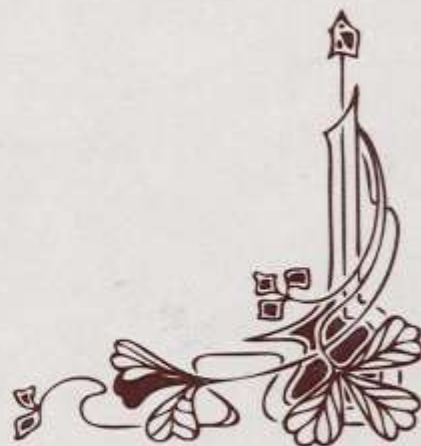

101 írás

*D*usztai
*F*erenc

tiszteletére

Argumentum

101 írás
Pusztai Ferenc
tiszteletére

Szerkesztette

Mártonfi Attila, Papp Kornélia és Slíz Mariann

Argumentum
2006

*A kötet az Eötvös József Collegium,
az Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete
és a Magyar Nyelvtudományi Társaság
támogatásával jelent meg.*

*A szerkesztésben közreműködött
Havas Péter*

© A kötet szerzői, 2006

ISBN 963 446 359 2

A kiadásért felel Láng József, az Argumentum Kiadó igazgatója
Tördelte Mártonfi Attila
Nyomta az Argumentum Kiadó nyomdaüzeme

Tartalom

Tartalom / 5

TABULA GRATULATORIA / 9

Kiss Jenő: Köszöntőféle a hatvanöt éves Pusztai Ferencnek / 13

Takács László: Pusztai Ferenc köszöntése / 17

Tamás Ferenc: Enigma és hommage / 19

D. Mátyai Mária: Alak, illetve jelentés / 21

Domokos Péter: A finnugor népek irodalmának fejlődési problémái / 32

Domokos Gábor: Én írok Önnek... / 35

Domokos Áron: A tudomány és az ezotéria viszonyrendszere / 37

A SZÓKÉSZLET TÖRTÉNETE / 43

Bereczki Gábor: Adalékok az *†atval* 'Stiefvater' és a *†fial* 'Stiefsohn' szavak eredetéhez / 45

Bertényi Iván: A 'sisakdísz'-től a 'teljes címer'-ig • A címer szó jelentésváltozása a 14–15. századi magyar heraldikában / 47

Keszler Borbála: *Ebag* / 52

M. Nagy Ilona: Az élet és a legenda a *Margit-legendában* / 54

Slíz Mariann: Egyházi kifejezések a bibliafordításokban / 59

Varga Éva Katalin: *Alak, báb, baba* / 65

A NYELVI RENDSZER TÖRTÉNETE / 71

G. Bogár Edit: Egy tankönyvváltó nyelvtörténeti szeminárium tapasztalatai / 73

Borbás Gabriella Dóra: Analógia és asszociáció • A lineáris és a memoriális asszociáció összevetése a belső és a külső analógia elvével a nyelv diakrón változásában és a beszélők szinkrón nyelvhasználatában / 79

Dér Csilla Ilona: A diskurzusjelölők kialakulásáról a grammatikalizációs paraméterek tükrében / 83

Dömötör Adrienne: A mennyiségjelzői mellékmondatok a középmagyar korban / 89

Gallasy Magdolna: Nyelvi viselkedésre vonatkozó elvárások és írásba kerülésük a hegyközségi szokás(jog)ok rögzítésekor • „Ha valaki [...] tisztóletlen szóval” / 96

Haader Lea: A nyelvi (ízlés)változás nyomai az *Érsekújvári kódexben* / 103

Ittész Nóra: Szófajváltás és szóösszetétel: új szófajok a *Nagyszótárban* / 110

Korompay Klára: Árpád-kori szövegeink: mit képvisel az, ami ránk maradt? / 116

Oszkó Beatrix: *Gereldnel cozma mygerelymus ferench abramnal dyenez bac kalmán, avagy értjük-e a csíziót?* / 123

Pólya Katalin: A mondatfajta-választás a középmagyar kori levelekben / 127

Sárosi Zsófia: Testesedés / 132

Schultz Judit: Az ikes ragozás helye a középmagyar kor írott nyelvi hagyományában / 135

T. Somogyi Magda: Etimológiai kérdések az önálló szói eredetű toldalékok körében / 140

Zelliger Erzsébet: Gondolatok a 15. századi művelődés történetéhez / 147

Zsilinszky Éva: Időjelölés és modalitás • Észrevételek a *fog* segédige középmagyar kori funkcióival kapcsolatban / 151

NYELVVÁLTOZATOK / 155

- Balázs Judit*: A boszorkányperek megszólításformái: a keresztnévi megszólítások / 157
Bodó Csanád: A magyarországi cigányok magyar nyelvhasználatáról / 163
N. Fodor János: Néhány adalék Északkelet-Magyarország ómagyar kori nyelvjárástörténetéhez a helynevek alapján • A hangsúlytalan *ö*-zésről / 171
Fodor Katalin: A moldvai csángó nyelvjárások szókészletének vizsgálatához / 177
Lanstyák István: Határtalanítás • A *Magyar értelmező kéziszótár* 2. kiadása után, 3. kiadása előtt / 181
Nyirkos István: A szaknyelvek formalizáltsági fokáról / 189
Pető Szabina: A nyelvjárásgyűjtések folklorisztikai haszna / 192
Róka, Jolán: Turnout and its strategic political marketing implications in Hungary during the 2004 European Parliamentary Elections / 198
Strelí Zita Ágnes: A kérdőíves gyűjtés néhány problémája a moldvai csángóknál / 202
Szabó Tamás Péter: „...biztos, hogy egy-egy dolgon el-elhümmögtem...” • Gimnazisták gondolkodása a nyelvművelés, nyelvi tervezés alapkérdéseiről / 205
Terbe Erika: *Kényes* • Szemantikai vizsgálat nyelvföldrajzi tanulságokkal / 215

TULAJDONNEVEK / 225

- Benkő Loránd*: *Dudar* és ami hozzá fűzhető / 227
Bíró Ferenc: Ragadványnevek Körösladány 18. századi egyházi anyakönyveiben / 232
Bölcskei Andrea: Magyarországi szálláshelyek elnevezései / 238
Farkas Tamás: Keresztnévkönyvek – keresztnévtárak – keresztnévszótárak Magyarországon / 246
Feresik Erzsébet: *Erzse, Erzsók, Betkó* • Említőnevek egy 17. századi naplóban / 253
Hajdú Mihály: Álnév – fedőnév – jelige – internetnév / 257
Havas Péter: Az utcanév-változtatás egy sajátos típusa: a személynév > személynév típusú részleges névátmentés / 267
Raátz Judit: *Ferenc* • Szócikk egy készülő névszótárból / 277
Tóth Valéria: A *-hida* utótagú településnevekről / 282

A NYELVTUDOMÁNY TÖRTÉNETE / 289

- Juhász Dezső*: Tudománytörténeti megjegyzések a magyar kötőszótörténethez / 291
Kovács Zsuzsa: „Keressétök Isten embörét” • Lippai Ferenc, alias F. fráter / 300
Lőrinczi Réka: Nyelvtudomány-történeti, művelődéstörténeti és 14. századi magyar nyelvészeti adalékok / 307
Szentgyörgyi Rudolf: Lectori salutem! • Szemelvények az *Akadémiai nagyszótár* munkálatainak történetéből / 315
C. Vladár Zsuzsa: A genitivus eset Szenczi és Pereszlenyi grammatikájában / 326

A NYELVTUDOMÁNY ELMÉLETE / 329

- Békési, Imre*: Two principal sources of the sense complex / 331
Bence Lóránt: A kognitív és szociokulturális „léptékben való emlékezésnek, gondolkodásnak és tudományos számbavételnek az igénye” / 336
Horváth Katalin: Szintagmatikus kontra asszociatív viszonyok? • A két nyelvi sík egységéről / 342
Papp Kornélia: Az elsődleges minőséget megnevező melléknevek alkategóriái / 347
Szabó Zoltán: Szövegstilisztika az általános tudományelmélet megvilágításában / 356
Toicsvai Nagy Gábor: Vázlat a szótári és a leíró jelentéstani jelentésmeghatározás viszonyáról / 360
Tóth Lajos Pál: Megjegyzések a fonológiai ábrázolások természetéről különös tekintettel a magyar magánhangzó-harmóniára / 366

A NYELVI RENDSZER LEÍRÁSA / 377

- Balogh Judit*: Grammatikai elemzési problémák a hallgatói megoldások tükrében / 379
Havas Ferenc: *Tessék* / 385
Kiss Margit: A vonzatosság és a jelentés kapcsolata a főnévi csoportban / 391
Ladányi Mária: *Bizottságosdi, megfigyelésesdi, alákínálgatósd* és társaik • A *-(s)di* képző a mai magyarban – termékenység, jelentés, tagolási kérdések / 397

Siptár Péter: Affrikáta vagy hangkapcsolat? / 406

Szili Katalin: Az ellentétes jelentésű igekötők formai és szemantikai kapcsolatának kérdéséhez a *be* és *ki* igekötős igék kapcsán / 411

A SZÓKÉSZLET LEÍRÁSA / 417

Abonyi Andrea: Lexikai germanizmusok a máramarosi ruszin nyelvjárásokban / 419

Büky László: Kifejezés(mód) összefüggések a magyar írói szótárak alapján / 425

Dóra Zoltán: Politikai fogalmakat jelölő szavak a régi és az új kiadású értelmező kéziszótárban / 436

Gerstner Károly: Értelmező szótárak és etimológiai utalások • Rövid áttekintés / 438

Hoffmann István: Címzóválasztás nyelvtörténeti szótárakban / 445

G. Orosz Renáta: Új szavak, új jelentések 2004-ből / 453

Pajzs Júlia: A magyar értelmező szótárak számítógépes változatairól / 462

V. Raisz Rózsa: Magyar szakos főiskolai hallgatóink szótári kultúrájáról és szótárhasználatáról / 466

Spannraft Marcellina: „Ne rejtse el előlem arcodat” • Adatcsokor – kommentárokkal / 471

Szirmai Diána: A magyar idegenszó-készlet változásainak szótáralapú vizsgálata / 475

Udvari István: A kárpátaljai ruszin irodalmi nyelv hungarizmusai kérdéséhez / 485

Vörös Ferenc: Adalékok a magyar szókészlet nagyságának becsüléséhez / 489

Zoltán András: Magyar szavak az ófehérorozsban / 495

AZ IRODALOM NYELVE / 501

Mártonfi Attila: *Kimona* / 503

A. Molnár Ferenc: Évfordulós versmagyarázatok • Balassi, Csokonai, József Attila / 509

Nagy István: A szó, ha válasz nélkül marad... • Marina Cvetajeva a nyelvi lelkiismeretről / 512

Takács László: Sero cognovit • Persius és Seneca meg Quintilianus / 518

Vihar Judit: „...én azt hiszem, annál nincs nagyobb öröm, mint valakit megtanítani valamire, amit nem tud” •

Nacume Szószeki *A Kölyök* és Móricz Zsigmond *Légy jó mindhalálig* című művének egybevetése / 523

A NYELVHASZNÁLAT VIZSGÁLATA / 529

Aczél Petra: A formálás logikája – a logika formája • Adalékok az enthüméma fogalomtörténetéhez / 531

Antalné Szabó Ágnes: A tanári beszéd mint nevelési eszköz a tanórán / 541

Balázs Géza: A magyar frazémák szövegtipológiája / 547

Bóna Judit: Tudunk-e változtatni spontán beszédünk tempóján? / 560

Bozsik Gabriella: A sportvilág leggyakoribb szó szerkezeteinek és szóösszetételeinek helyesírási kérdései / 567

Csontos Nóra: Az egyenes idézés jelölésének alakulása • A 17. század közepétől a 18. század végéig / 570

Honti László–H. Varga Márta: *Meg van írva!* • A határozói igenév és a létige alkotta szerkezet funkciójáról és háttéréről / 579

Horváth László: A *volna* : lenne kettősség kései újmagyar irodalmakban / 587

Kemény Gábor: A szintetikus kifejezésmód érvényesülése újabb nyelvhasználatunkban / 593

Laczkó Krisztina: A hagyomány szerepe a mai helyesírásban / 601

Markó Alexandra: A hümmögés mint beszédaktus / 604

Péter Mihály: Újságcikkek címének poétikája / 613

Tátrai Szilárd: „Várj csak, hogy is kezdjem, hogy magyarazzam?” • Néhány megjegyzés a metapragmatikai tudatosság jelöléséről / 617

Voigt Vilmos: A frázis tipológiája (műfajelméleti és más szempontból) / 622

AZ ANYANYELV ÁPOLÁSA / 635

Bencédy József: Nyelvünk kreativitása / 637

Csizmár Edina: A számítástechnikai szaknyelv / 641

Szathmári István: Mai nyelvújításunkról / 649

Zimányi Árpád: Idegen elemek gyakorisága magyar szövegekben / 651

CÍMJEGYZETEK / 657

RÖVIDÍTÉSEK / 659